

chung của nhiều dân tộc thiểu số như Dao, Tày, Nùng... trong đó, dân tộc Dao có nhiều nét văn hóa độc đáo và nổi bật. Mặc dù chịu tác động rất lớn của quá trình giao thoa văn hóa, nhưng người Dao vẫn giữ được bản sắc, từ quan hệ thứ bậc trong anh em, họ hàng, đến các phong tục, tập quán, tín ngưỡng..." - anh Tùng lý giải.

Theo anh Tùng, cùng với lịch sử thiên di hàng nghìn năm và tín ngưỡng Đạo giáo, tộc người Dao bị chia nhỏ thành rất nhiều nhóm phân bố ở nhiều địa phương. Người Dao ở Việt Nam, nếu xét theo phương ngữ có 2 nhóm là Mùn và Miền. Hai nhóm người Dao này cơ bản không giao tiếp

Giới nhiếp ảnh Việt Nam thường gọi Nguyễn Sơn Tùng (Lạng Sơn) là "Tùng Yao", bởi hiện nay anh là nghệ sĩ đang lưu giữ hàng trăm ngàn bức ảnh người Dao ở Việt Nam. Hơn 5 năm cầm máy, nhiếp ảnh gia Nguyễn Sơn Tùng đã dành trọn tâm huyết để tìm hiểu về dân tộc Dao, cũng như ghi lại những hình ảnh về văn hóa, tập tục của một trong những dân tộc thiểu số giàu bản sắc ở Việt Nam.

MẠNH HÀ

Kể lại cơ duyên gắn bó với người Dao, Nguyễn Sơn Tùng nhớ lại, năm 2017, trong một lần lên thăm núi Mẫu Sơn, anh tình cờ gặp một cụ bà người Dao rất đẹp lão, bèn nảy ra ý tưởng chụp một bộ ảnh về bà. Khi trở

về, trong lúc chỉnh sửa ảnh, anh cứ suy nghĩ vì sao văn hóa các dân tộc thiểu số của Việt Nam vô cùng đặc sắc mà chưa có nhiều nhiếp ảnh gia lưu lại để giới thiệu, quảng bá cho nhiều người biết đến? Chính những câu hỏi đó, cộng thêm sự cảm nhận từ bản thân, Nguyễn Sơn Tùng bắt đầu mày mò nghiên cứu và săn tìm những bộ ảnh về người Dao. Hàng năm, anh cùng một số bạn bè rong ruổi khắp các tỉnh Lạng Sơn, Lào Cai, Lai Châu, Hà Giang... để chụp ảnh về con người, cuộc sống sinh hoạt, lao động, nét đẹp văn hóa của đồng bào các dân tộc thiểu số, đặc biệt là người Dao. Chia sẻ về nghề danh Tùng Yao, anh cho biết, chữ Yao ở đây là mượn âm từ tiếng Hán (瑶族 - phiên âm: Pinyin (Yáo zú), nghĩa là Dao tộc. Từ Yao

này cũng được cộng đồng người Dao quốc tế ghi nhận như một cách viết tên tộc người mình. Do hay chụp ảnh về nét đẹp và văn hoá dân tộc Dao, nên bạn bè trong giới nhiếp ảnh gọi là Tùng Yao như vậy. "Tôi gắn bó với vùng núi cao Lạng Sơn - nơi là ngôi nhà

được với nhau bằng ngôn ngữ thường nhật; tập tục, nghi lễ trong đời sống cũng có nhiều điểm khác biệt. Trong từng phương ngữ, lại có nhiều nhóm nhỏ, như phương ngữ Miền có các nhóm Dao đỏ, Dao tiền, Dao quần chẹt, Dao lô gang, Dao lù đàng... Phương ngữ Mùn có các nhóm Dao thanh y, Dao quần trắng, Dao áo dài, Dao đầu bằng... Mỗi nhóm người Dao đều có các đặc trưng văn hóa riêng, dễ nhận diện, phân biệt qua hệ thống trang phục. Dân tộc Dao còn là tộc người nổi trội nhất về nghề thuốc và đa dạng nhất về trang phục truyền thống. Thống kê chưa đầy đủ, ở Việt Nam hiện nay, người Dao có hơn 25 loại trang phục truyền thống, một kỷ lục về trang phục tộc người, xứng đáng đưa vào kỷ lục Guinness trong tương lai.

Sau nhiều năm cầm máy, lặn lội khắp các bản làng, Nguyễn Sơn Tùng có cơ hội được khám phá nhiều nét đẹp văn hóa của người Dao. Theo anh, phạm vi văn hóa của người Dao sâu rộng, nên có rất nhiều thứ để khám phá, như lễ cấp sắc, lễ cưới truyền thống, nghi lễ đám ma... Đặc biệt nhất phải kể đến trang phục của phụ nữ Dao. Bộ trang phục của phụ nữ Dao rất đặc sắc, sắc sỡ. Để thêu một bộ quần áo, người phụ nữ Dao phải cặm cụi hàng tháng trời mới hoàn chỉnh. Quần áo Dao được thêu bằng chỉ màu, những họa tiết chủ yếu là hình con chim, cây thông được thêu một cách dứt khoát và khéo léo. Trang phục của người Dao thường được dệt bằng chất liệu sợi gai, sợi bông với sự pha trộn màu sắc hợp lý và dệt hoàn toàn bằng phương pháp thủ công. Đó chính là những tác phẩm nghệ thuật rực rỡ, tinh tế, truyền tải quan niệm về vũ trụ, nhân sinh thông qua các hoa văn, họa tiết thêu, in. Mỗi nhóm Dao đều có trang phục riêng, được thêu dệt rất cầu

Lào Cai có màu chỉ thêu đỏ và xanh kết hợp chỉ vàng... Cùng với đó, trang sức bằng bạc không thể thiếu trong các bộ trang phục, như vòng tay, vòng cổ, xà tích... Đặc biệt hơn nữa là, tập tục bọc răng vàng. Đây là phong tục truyền thống của nhiều dân tộc ở vùng Tây Bắc, như Dao, H'Mông, Thái, Tày... Bọc răng vàng được coi là biểu hiện của sự giàu có, đẹp đẽ và may mắn. Ngoài ra, bọc răng vàng còn có ý nghĩa tâm linh, bởi vì vàng được coi là màu sắc của thần linh, sức sống và mang lại sự bình an, hạnh phúc và tránh được tai ương.

Để thực hiện các bộ ảnh về người Dao, nhất là các nghi lễ cấp sắc, cưới hỏi... là điều không đơn giản. Theo văn hóa của người Dao, khách mời (nhất là người lạ đến chụp ảnh) phải tuân thủ các quy định khá ngặt nghèo. Theo đó, thông qua chủ tế, khách phải thực hiện các nghi thức theo đúng văn hóa của người Dao như chào hỏi chủ nhà, uống rượu... sau đó mới được chấp nhận vào dự lễ.

Mỗi thủ tục đều có sự tinh tế nhất định, đòi hỏi khách phải thực hiện. Sau khi đã được chấp thuận, khách thỏa sức khám phá tìm tòi các góc cạnh từ đời sống, văn hóa, trang phục trong sự hồ hởi của bà con...

giao duyên dần bị quên lãng và được thay thế bằng những ca khúc nhạc trẻ...

Gần bó cùng người Dao từng đây năm, hiện nay nhiếp ảnh gia Nguyễn Sơn Tùng đã có trong tay hàng trăm ngàn tấm ảnh về người

Có một điều mà Tùng Yao băn khoăn là, những năm gần đây, sự bùng nổ của công nghệ thông tin, cũng như những nền văn hóa bên ngoài tác động không nhỏ đến ý thức của các tộc người thiểu số, ảnh hưởng đến việc gìn giữ và duy trì bản sắc. Nếu không có sự bảo tồn kịp thời, nhiều nét đẹp văn hóa sẽ sớm phai nhạt. Ví dụ như lớp trẻ hiện nay không muốn mặc trang phục truyền thống của dân tộc mình do tâm lý e ngại. Hay như trong một số đám cưới, cô dâu, chú rể không còn mặc trang phục truyền thống mà thay vào đó là áo quần, váy vóc theo phong cách hiện đại. Các lễ hội truyền thống giờ đây chủ yếu do đàn ông và người lớn tuổi tham gia; những làn điệu dân ca, dân vũ, hát

Dao ở khắp các tỉnh, từ trang phục truyền thống đến các nghi lễ quan trọng trong năm. Những hiểu biết của anh về người Dao cứ thế vun đầy theo năm tháng và âm thầm theo dòng chảy văn hóa dân tộc. Với anh, đó không còn là thú vui nữa, mà mỗi tấm ảnh là những tư liệu quý về đời sống, văn hóa của người Dao. Chính vì thế, anh mong cộng đồng hãy chung tay bảo vệ những giá trị văn hóa của các tộc người thiểu số. "Bằng cách rất đơn giản, chúng ta hãy chia sẻ những bài viết, hình ảnh đẹp về họ thông qua các nền tảng mạng xã hội, truyền hình, báo, tạp chí. Đó là cách gìn giữ và quảng bá văn hóa Việt Nam nói chung và các tộc người nói riêng đến cộng đồng, cũng như bạn bè quốc tế" - Tùng Yao nhấn nhủ ■

kỳ. Những người mẹ, người bà Dao thường dạy cho con gái mình biết thêu thùa từ bé. Các thiếu nữ Dao phải tự mình làm ra bộ trang phục đẹp nhất để mặc trong ngày cưới, mùa lễ hội...

Bên cạnh đó, trang phục của mỗi tộc người Dao lại có sự khác biệt, gắn liền với văn hóa bản địa. Ví dụ, trang phục của người Dao ở Lạng Sơn (Dao lô gang, lù gang) thì chỉ thêu màu chủ đạo là vàng-xanh-đen. Người Dao lô gang xã Ái Quốc, huyện Lộc Bình có chỉ thêu màu vàng đậm... Còn người Dao đỏ ở Sa Pa -

